

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060204

DOM
2021-06-18
Stockholm

Mål nr
M 5593-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-04-20 i mål nr M 2857-18,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Vattenfall Vindkraft AB

Ombud: SB

Motpart

1. Föreningen Svenskt Landskapsskydd

Ombud: SR

2. Stöttingfjällets miljöskyddsförening

3. MJ

Ombud: SR

4. Vapsten sameby

5. Vilhelmina norra sameby

Dok.Id 1711011

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

6. Länsstyrelsen i Västerbottens län

SAKEN

Ändring av tillstånd med ökad totalhöjd på vindkraftverk vid Vargträsk i Lycksele och Åsele kommuner (beslut om återförvisning till miljöprövningsdelegation)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar Föreningen Svenskt Landskapsskydds, Stöttingfjällets miljöskyddsförenings och MJs yrkande om att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja eller återkalla vindkraftstillstånd längs Stöttingfjället.

2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom, med undantag för beslutet om avvisning, och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Vattenfall Vindkraft AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för prövning i sak. Till stöd för yrkandet har bolaget anfört bl.a. följande: Bolagets grundtillstånd gäller till dess att bolagets ansökan om förlängd igångsättningstid är avslaget genom ett avgörande som fått laga kraft. Ingen bestämmelse i miljöbalken stadgar att en ansökan om ändringstillstånd inte kan prövas före en ansökan om förlängd igångsättningstid. Tidpunkten för när det är läge för en verksamhetsutövare att ge in dessa olika typer av ansökningar varierar med hänsyn till bl.a. verksamheternas projektutveckling och den tekniska utvecklingen. Om grundtillståndet förfaller, till följd av att bolagets yrkande om förlängd igångsättningstid avslås, avser bolaget återkalla ansökan om ändringstillstånd.

Föreningen Svenskt Landskapsskydd, Stöttingfjällets miljöskyddsförening och **MJ** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och anfört bl.a. att bolaget har brutit mot villkor i två tillstånd och att fler tillstånd inte får ges bolaget. De har för egen del yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja eller återkalla överklagade vindkraftstillstånd längs Stöttingfjället.

Vapsten sameby och **Vilhelmina norra sameby** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och anfört bl.a. att det varit korrekt av mark- och miljödomstolen att återförvisa målet så att frågan om ökad höjd av vindkraftverken inte prövas innan frågan om förlängd igångsättningstid.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har medgett Vattenfall Vindkraft AB:s yrkande och anfört bl.a. följande: Länsstyrelsen ser inget hinder mot att frågan om ändringstillstånd prövas innan det finns ett lagakraftvunnet tillstånd till förlängd igångsättningstid. I en dom i målet om ändringstillstånd bör det gå att tydliggöra att frågan om förlängd igångsättningstid ska vara avgjord och ha vunnit laga kraft innan bolaget kan ta tillståndet om ökad totalhöjd i anspråk. I beslut den 1 oktober 2020 beviljade miljöprövningsdelegationen förlängd igångsättningstid till den 21 november 2027 för Vargträsk vindkraftspark.

Mark- och miljööverdomstolen har från mark- och miljödomstolen inhämtat att miljöprövningsdelegationens beslut om förlängd igångsättningstid har överklagats dit.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Föreningen Svenskt Landskapsskydds, Stöttingfjällets miljöskyddsförenings och MJs yrkande att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja eller återkalla vindkraftstillstånd längs Stöttingfjället kan inte prövas inom ramen för detta mål. Yrkandet ska därför avvisas.

Ett tillstånd som har meddelats i ett ansökningsmål förfaller om tillståndshavaren inte iakttar den tid inom vilken igångsättning ska ha skett. Om tillståndshavaren visar att denne haft giltigt skäl för dröjsmålet eller att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller kan tillståndsmyndigheten dock förlänga tiden. Ansökan om förlängning ska göras innan den föreskrivna tiden har gått ut. (Se 24 kap. 1 och 2 § miljöbalken.)

I detta fall hade bolaget ansökt om förlängning av igångsättningstiden innan denna hade gått ut. Det innebär att bolagets grundtillstånd inte hade förfallit vare sig vid tidpunkten för miljöprövningsdelegationens eller mark- och miljödomstolens prövning av ansökan om ändringstillstånd. Miljöprövningsdelegationen har nu beviljat förlängd igångsättningstid och den omständigheten att beslutet har överklagats förändrar inte det faktum att bolagets grundtillstånd inte har förfallit. Det har inte heller förelegat och föreligger inte något annat hinder för mark- och miljödomstolen att pröva ansökan om ändringstillstånd. Mot denna bakgrund ska mark- och miljödomstolens dom undanröjas, med det undantag som framgår av domslutet, och målet återförvisas dit för behandling i sak.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Rikard Backelin, referent, samt tekniska rådet Annika Billstein Andersson och tf. hovrättsassessorn Hanna Björklund.

Föredragande har varit Amina Ustamujic.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-04-20
meddelad i
Umeå

Mål nr M 2857-18

PARTER

Klagande

1. Föreningen Svenskt Landskapsskydd

2. MJ

3. Stöttingfjällets miljöskyddsförening

4. Vapsten sameby

Ställföreträdare: JL

Ställföreträdare: LO

5. Vilhelmina norra sameby

Motpart

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Motpart och klagande

Vattenfall Vindkraft AB

Dok.Id 350779

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se , Info om vår personuppgiftsbehandling: www.domstol.se/umea-tingsratt/ eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

Ombud: SB

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut 2018-09-07 i ärende nr 551-6225-2015, se bilaga 1

SAKEN

Överklagande av Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut 2018-09-07, 551-6221-2015, ökad totalhöjd på vindkraft vid Vargträsk, Lycksele och Åsele kommuner

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar Föreningen svenskt landskapsskydds, MJs och Stöttingefjällets miljöskyddsförenings yrkanden avseende undanröjande och återkallelse av grundtillståndet, överlämnande av ärendet till polis och åklagare för prövning i allmän domstol, undanröjande av tillstånden för Fäbodberget, Blakliden, Hornmyr, Fjällberg och Vinliden samt att en viss person och Vattenfall ska dömas till skyldighet att avbryta experimentet Stor-Rotliden.

Mark- och miljödomstolen undanröjer det överklagade beslutet och återförvisar målet till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län (MPD) meddelade den 3 december 2010 Vargträsk Vindkraft AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken till vindkraft inom fastigheterna A m.fl. Tillståndet omfattade uppförande och drift av högst 21 vindkraftverk med en högsta totalhöjd på 175 meter.

Beslutet överklagades till mark- och miljödomstolen som avlog överklagandet och sedan till Mark- och miljööverdomstolen som inte meddelade prövningstillstånd. Beslutet, som i det följande benämns ”grundtillståndet”, vann laga kraft den 21 november 2012.

Grundtillståndet innehöll följande föreskrift.

”Detta tillstånd ska tas i anspråk senast inom fem år från det att beslutet vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet. Den tid inom vilken arbetena ska vara utförda bestäms till tio år från det att tillståndet vunnit laga kraft.”

Den 2 juni 2015 ansökte bolaget om ändringstillstånd för ökad totalhöjd på vindkraftverken. Under år 2017, medan frågan om ändringstillstånd fortfarande låg för prövning hos MPD, ansökte bolaget om en förlängning av igångsättningstiden, eftersom bolaget tolkade villkoret i grundtillståndet på så sätt att igångsättningstiden var fem år. MPD avvisade bolagets ansökan eftersom MPD tolkade villkoret i grundtillståndet på så sätt att igångsättningstiden var tio år.

Efter att bolagets ansökan om förlängd igångsättningstid hade avvisats justerade bolaget sitt yrkande i ansökan om ändringstillstånd från år 2015 avseende ökad totalhöjd och yrkade att MPD, i ett särskilt beslut, skulle upphäva den ovan nämnda föreskriften i grundtillståndet och ersätta den med en föreskrift om igångsättningstid.

Den 7 september 2018 beslutade MPD att bifalla bolagets ansökan om tillstånd till ökad totalhöjd och förordnade att vindkraftverken skulle få ha en totalhöjd om högst 230 meter, som i det följande benämns *ändringstillståndet*. I samma beslut upphävde MPD den ovan nämnda föreskriften i *grundtillståndet* och beslutade att verksamheten enligt ändringstillståndet skulle ha satts igång senast fem år efter att beslutet om ändring vunnit laga kraft.

Till följd av det särskilda yrkande som bolaget hade framställt i samband med ansökan om ändringstillstånd ändrade MPD genom beslut den 27 september 2018 grundtillståndet på så sätt att MPD upphävde den ovan nämnda föreskriften om att tillståndet skulle ha tagits ”i anspråk senast inom fem år” och den tid inom vilken arbetena skulle ha varit utförda och beslutade i stället om följande nya lydelse.

”Den tid inom vilken verksamheten ska ha satts igång bestäms till tio år från det att beslutet i ärende 551-14243-2009 vunnit laga kraft.”

Beslutet den 27 september 2018 överklagades till mark- och miljödomstolen som undanröjde beslutet och återförvisade målet till MPD genom dom den 16 december 2019 (mål nr M 2855–18). Mark- och miljödomstolen ansåg att den ursprungliga föreskriften i grundtillståndet skulle tolkas så att igångsättningstiden hade bestämts till fem år från lagakraftvunnet beslut. Eftersom bolaget hade ansökt om en förlängning av igångsättningstiden borde MPD ha prövat om det fanns förutsättningar för en sådan förlängning, vilket MPD inte hade gjort.

YRKANDEN M.M.

Vapstens sameby yrkar, såsom mark- och miljödomstolen har uppfattat deras överklagande, i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva tillståndet och avslå bolagets ansökan om ändringstillstånd. I andra hand yrkar samebyn att mark- och miljödomstolen ska ändra villkor 20 och 21 som har meddelats för verksamheten samt att länsstyrelsen ska få meddela ytterligare villkor. I tredje hand yrkar samebyn att frågan om bl.a. ersättning till samebyn ska skjutas upp under en prövotid. Samebyn yrkar under alla förhållanden att bolaget ska uppföra en hage för

renar med tillkommande anordningar, bekosta en extra renskötare och drivmedel till renskötaren, bekosta utfordring av renar samt ersätta samebyn för de merkostnader som uppkommer till följd av bl.a. bevakning av renar.

Vilhelmina norra sameby yrkar, såsom mark- och miljödomstolen har uppfattat deras överklagande, att mark- och miljödomstolen ska återförvisa målet till MPD, och att ändrade villkor ska föreskrivas för verksamheten avseende skadeförebyggande åtgärder.

Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingefjällets miljöskyddsförening och MJ yrkar, såsom mark- och miljödomstolen har uppfattat deras överklaganden, att mark- och miljödomstolen ska undanröja grundtillståndet och ändringstillståndet, att grundtillståndet och ändringstillståndet ska återkallas, att ärendet ska överlämnas till polis och åklagare för prövning i allmän domstol, att mark- och miljödomstolen ska undanröja tillstånden för vindkraft på Fäbodberget, Blakliden, Norrbäck, Hornmyr, Fjällberg och Vinliden samt att mark- och miljödomstolen dömer Vattenfall och PK till att avbryta experimentet Stor-Rotliden.

Vattenfall Vindkraft AB yrkar att mark- och miljödomstolen upphäver delar av villkor 17 samt delegationen för tillsynsmyndigheten att föreskriva om kompensation och åtgärder samt, i andra hand, upphäver delegationen enligt villkor 17 och ändrar villkor 17 till en viss ny lydelse. Bolaget har medgett Vapsten samebys yrkande om ändring av villkor 20 men motsätter sig i övrigt ändring av MPD:s beslut. Bolaget frånfaller yrkandet om att föreskriva en särskild igångsättningsperiod avseende ändringstillståndet.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT

Vapstens sameby har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. En etablering av vindkraftverk i sker första hand för att tillgodose närmast offentliga intressen såsom skapandet av s.k. förnyelsebar energi. I det nu förevarande ärendet har Länsstyrelsen samtidigt kommit att reglera civilrättsliga förhållanden genom att

tillåta en verksamhet som innebär en begränsning i samebyns och medlemmarnas rätt att fortsatt och oförändrat kunna använda land och vatten till underhåll för sig och sina renar.

Genom att ställa villkor i syfte att avhjälpa den skada som uppstår kan delar av de olägenheter och skador som uppstår hanteras inom ramen för själva tillståndsprövningen. Men när det som i det nu aktuella fallet saknas helt centrala verktyg för att kunna hantera och reglera verksamhetsutövarens och samebyns mellanhavanden är det samebyns uppfattning att beslutet innebär sådan inskränkning av renskötselrätten att tillstånd i första hand inte bör ges till den ansökta verksamheten eller ska kompletteras med ytterligare villkor i enlighet med samebyns förslag.

Samexistens är det övergripande målet med all markanvändning inom renskötselområdet. Grundvalen för samexistens kräver att prövande myndigheter och domstolar förordnar om villkor för verksamhetstillstånd som på ett rättssäkert och effektivt sätt försätter samebyn i en situation som innebär att rennäringens förutsättningar att nyttja området inte är sämre än den som rådde före verksamheten gavs tillstånd. Enligt samebyn kan det allmänna inte förutsätta att parter med så motstående intressen som i det nu aktuella fallet på egen hand ska klara av att lösa sådana svårbedömda frågor som naturligen följer av den tillståndsgivna verksamheten.

Vid prövningen av grundtillståndet var kunskapsläget mer begränsat än vad som för närvarande är fallet. Flera forskningsrapporter har publicerats rörande renarnas undvikelsebeteende i förhållande till vindkraftsparker. Mot bakgrund av att kunskapsläget numera är mer nyanserat än vid tidpunkten för prövningen år 2012 ska rimligen själva ansökan prövas utifrån det nu kända kunskapsläget istället för att som MPD hänvisa till att frågan om tillåtlighet redan är avgjord. De synpunkter som samebyn anfört i sina yttranden har därigenom inte bemötts.

Den ursprungliga miljökonsekvensbeskrivningen nämner att verksamheten är planerad inom en höjd med låg tillgång till marklav. Numera får det anses allmänt vedertaget att sådana områden också erbjuder den variation av renbete som renarna är helt beroende av. Området är och har traditionellt nyttjats som ett vinterbetesområde alldeles oavsett påståendet om låg tillgång till marklav. Samebyns tidigare och pågående markanvändning bevisar tydligt motsatsen till såväl bolagets som mark- och miljödomstolens bedömning om att Vargträsk inte skulle vara fråga om ett prioriterat område för rennäringen.

Samebyn läser MPD:s beslut såsom att MPD har ansett att det föreligger en störning på rennäringen under driftstid och ändå underlåtit att besluta om villkor i syfte att avhjälpa dessa konsekvenser. Det är en stor brist som ska innebära att tillståndet upphävs.

Vilhelmina sameby har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Länsstyrelsen har inte sett över villkoren för rennäringen trots att kunskapsläget för vindkraft och rennäring har visat att vindkraft utgör en störning för rennäringen.

Länsstyrelsen har endast tillskrivit villkor gällande samråd men inte för de skadeförebyggande åtgärder som vindkraft orsakar som undvikelseeffekt, förlorade betesmarker och merarbete.

Det finns praxis på området som MPD borde ha tagit hänsyn till och tillskrivit villkor gällande skadeförebyggande åtgärder såsom ersättning för förlorat bete och ökad betes användning på andra betesmarker inom samebyarna, personella resurser för bevakning av renar samt helikopterhjälp vid flyttning förbi vindkraftsparken.

MPD borde ha tagit fasta på vad forskning om renar och vindkraft som publicerats och är vägledande på vilka konsekvenser som vindkraft medför. Samebyns egna erfarenheter av vindkraftsparken Stor-Rotliden visar på att renarna undviker vindkraftsparkens områden med upp till 3 km. Befinner sig renarna i dalgången får de ingen betesro utan passerar området snabbare än de gjorde före vindkraftsparken

byggdes. Det gör att andra betesmarker börjar användas för tidigt och får ett ökat betestryck.

Samebyarna menar att det saknas kostnadseffektiva åtgärder som läker den skada som uppstår på rennäringsområdet om den nu ifrågasatta vindkraftsparken tillåts. Renskötseln har ett särskilt skydd i artikel 27 i FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Rennäringsområdet skyddas därtill i 3 kap. 5 § miljöbalken och utgör ett sedan länge allmänt intresse. Rennäringsområdet ska således ha ett grundskydd mot åtgärder som innebär oåterkalleliga ingrepp i avsedda mark- eller vattenområden eller som påtagligt försvårar näringsområdets bedrivande.

Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingefjällets miljöskyddsförening och MJ har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. Kontrollprogram för Stor-Rotliden redovisar skador 9 km från verken. De anser att tillståndet i Vargträsk och övriga vindkraftstillstånd längs Stöttingefjället är meddelat på oriktiga grunder och att tillstånden ska återkallas.

Skador medför att vindkraft har blivit en markägarefråga som måste ingå i prövningen. De anser att systemfel föreligger i prövningen som görs enligt miljöbalken i en domstol som prövar maskin som byggnad och där civilrättsliga frågor som är helt avgörande utelämnas. Situationen framkallar civilrättsligt ogiltiga tillstånd och tjänstefel. Inhägnad av verkens ras och utkastområden, skador, hälsorisker och verklig bullerutredning är inte redovisade på samrådet eller i beslutsunderlagen för tillståndet i Vargträsk.

Slutgiltig miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som redovisar skador och hälsorisker har aldrig tillsänts berörda för yttrande i strid med direktivet för miljöbedömningar. Skadorna var inte kända när MKB:n skrevs, den är för gammal. Otillbörlig påverkan i rättssak och korruption har även föregått uppförandet på Stor-Rotliden och tillståndet i Vargträsk.

MJ äger marken som ligger 20 meter från planerade verk i Vargträsk. Lycksele kommun kräver ett skyddsavstånd mellan bostad och verk som uppgår till 2000 meter, det medför att MJ inte får bygga bostäder på sin mark om verken byggs. MJ äger vägen som bolaget avser att använda och han medger inte att vägen eller tillståndet används.

Enligt Vattenfall får ingen vistas inom 650 m från verket. Maskindirektivet kräver att säkerheten för människa och för tamdjur ska vara säkerställd. Rennäringen och allmänheten får inte utestängas från markområdet, inhägnad får inte heller monteras i Vargens Naturreservat. När verk inte kan byggas ska inte ändringstillstånd lämnas.

Nordisk vindkrafts styrelse har i mark och miljödomstolen angående Hornmyran erkänt att teknikvalet vindkraft är fel enligt miljöbalken. Besparingsteknik är överlägsen enligt bolaget, det medför att tillståndet ska återkallas och att ändringstillstånd inte får lämnas när balken föreskriver bästa teknik. Vindkraft är ett särintresse som inte kan lämnas företräde framför alla andras intressen. EU:s projekt The Energy union and climate redovisar att medlemsländernas första åtgärd ska vara energieffektivisering. Vi anser att Länsstyrelsen inte ska gå emot EU:s projekt när skäl saknas för att göra det.

Avtal Vargträsk bevisar att kommunens beslut har föregåtts av otillbörlig påverkan i rättssak och systematisk korruption. Länsstyrelsen får inte medverka till brott, därför ska tillståndet omedelbart återkallas. När otillbörlig påverkan i rättssak och korruption har föregått tillstyrkan föreligger jäv i kommunalt beslut och beslutet vilar på olaga grund. När laglig tillstyrkan inte finns får inte länsstyrelsen utfärda tillståndet.

Nordisk vindkrafts styrelse har i mark och miljödomstolen angående Hornmyran erkänt att bolaget inte kan köpa verk som har avisningssystem, det medför att tillståndets villkor inte kan uppfyllas.

ÅF:s uppföljning av Stor-Rotliden redovisar att källstyrkan stiger med 15 dB(A) i medeltal med 10,6 dB(A) vid isbildning under vinterperioden. SMHI:s kunskapsbank redovisar att inversionsförstärkning på avstånd höjer ljudnivån med upp till 20 dB(A) över beräknade värden. På läsidan om verken under vinterperioden där beräknad nivå påstås vara 30 dB(A), ca 4 km från verken redovisar 100 % av tillfrågade att de är störda eller starkt störda av verkens buller. Det bevisar att den beräknade siffran inte korrelerar med förväntade störningsgrader. Samhällets kravnivå redovisar att max 20 % får känna sig störda eller starkt störda av buller, det är störningsgraden som Länsstyrelsen har att följa.

Relevant bullerberäkning som redovisar ljudnivåhöjande effekter som är naturliga i området har inte redovisats i ansökan eller för lokalbefolkningen i strid med direktivet för miljöbedömningar. Naturvårdsverkets riktlinjer redovisar att 30 dB(A) inte får överstigas vid fasad när källan bildar pulserande, entoniga ljud och slagljud så kallad pålning. Begränsningsvärdet skärps till 30 dB(A) om fastigheterna är placerade i vindskyddade lägen, störningskänsliga miljöer som har lågt bakgrundsljud. Tillståndet medger 40 dB(A) ekvivalent dygnsmedelvärde.

Vindkraftens problemfrekvens band 63 Hz dämpas dåligt i luft, dämpningen är bara -1 dB/10 km. När mätetalet dB(A) tillämpas kan missförstånd inträffa. (A) filter dämpar lågfrekventa band mest. Band 63 Hz dämpas med -26dB. (A) filtrets dämpning medför inte att ljudet försvinner i verkligheten. Parkernas enorma storlek och stora utbredningsområde medför att utspädningen inte räcker för att dölja bullerstörning över stora avstånd. Standarden som tillämpas IEC 61 400–11 medger inte mätning vintertid när standarden inte är utvecklad för att användas i vår miljö.

Ändringstillståndet saknar effektbegränsning, när det saknas vet inte miljöprövningsdelegationen och tillståndsmyndigheten hur många och var verk kan placeras. Prejudikatvisar att verkens placering och typ ska redovisas. Tillståndet och ändringstillståndet är fel.

Området ligger i och berör fyra kungsörnsrevir, kungsörnsgruppen har uttryckt att kungsörnens lokala bestånd slås ut om fler verk byggs i den lokala miljön. Kungsörnar skyddas av art och habitatdirektiv. EU kommissionens riktlinjer för grön infrastruktur redovisar att landområden sammansatta av höga naturvärden inte ska fragmenteras för att möjliggöra långsiktig överlevnad för den biologiska mångfalden, området ligger i Länsstyrelsen områdesindelning för höga naturvärden. Vi anser att Länsstyrelsen inte får gå emot EU kommissionen.

Boken "The Windturbine Syndrome" (Pierpont, 2009) citeras ibland som ett argument för att vindkraftsbuller kan orsaka en rad allvarliga symptom. Detta är en intervjustudie med 38 personer från 10 familjer boende i närheten av stora vindkraftsverk (1,5–3,0 MW). I stort sett samtliga personer rapporterar mer eller mindre allvarliga symptom, bland annat sömnstörningar, huvudvärk, tinnitus, yrsel, illamående, panikattacker och hjärtklappning. Personerna berättade att de utvecklade dessa symptom efter att vindkraftverken uppförts nära deras hem.

Skuggberäkningen klarar inte av kravnivån på MJs mark och etablering i Vargträsk är därför inte möjlig. Det förefaller vara så att ingen har tänkt på hur det skulle se ut under årets mörka tid. Ansökta verk har högentensivt vitt blinkande varselljus. Ljuset påstås vara avskärmat så att det inte når marken men det stämmer inte i verkligheten, ljuset skulle förorena ljusmiljön sju mil bort i vår klara luft. Ljuset skulle blända fåglar och djur som är beroende av sitt mörkerseende för att överleva. Blinkningarna är stressande och påkallar uppmärksamhet. Störningen skulle bli för stor i Nyby.

Vi ifrågasätter besvärshänvisning till Mark och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt av flera skäl. Domstolen har visat sig obehörig att döma i beskrivna brott och obehörig att laglighetspröva teknikvalet vindkraft och målet med prövningen missas. En tjänsteman som har utfärdat tillståndet för vindkraft i Vargträsk sitter nu i mark och miljödomstolen och ska döma personer som har gjort sig skyldig till samma brott som han själv är skyldig till. Jäv föreligger inom Mark och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt.

Vattenfall har till stöd för bolagets talan anfört i huvudsak följande. Regleringen av tillståndstiden i grundtillståndet lyder: ”Tillståndet gäller i 35 år från det att tillståndet vunnit laga kraft.” Vattenfall har yrkat och anser att tillståndstiden i dess helhet ska gälla i 35 år från det att ändringstillståndet vunnit laga kraft. Nyare tillstånd till vindkraftsverksamhet beviljas ofta en tillståndstid om 40 år. Skälen för att sätta tidsbegränsade tillstånd är att den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper leder till att samhällets miljökrav ändras och skärps. En fördel med tidsbegränsade tillstånd är att det medför regelbundna prövningar av verksamheten. Det gör att villkoren aktualiseras och att man i samband med detta ser över att bästa möjliga teknik används.

Vindkraftsturbiner designas vanligen numera för en livslängd mellan 25 år upp till 30 år. Utveckling av tekniker med längre livslängd pågår och utvecklas utifrån de behov som finns på marknaden. Övervakning sker av verkets huvudkomponenter och Vattenfall arbetar med utveckling av nya metoder för att tidigare upptäcka och åtgärda fel innan de leder till ett eventuellt turbinstopp. Reparationer kan därmed planeras till tidpunkter då kostnaden blir så låg som möjligt och för att möjliggöra fortsatt drift under hela tillståndsperioden. Livslängden för ett vindkraftverk har således både en ekonomisk aspekt likväl som en miljömässig aspekt.

Livscykelanalyser av vindkraftverk visar att det framförallt är tillverkningen som bidrar med klimatutsläpp. Skulle Vattenfall ansöka om tillstånd till repowering kan vägar och elinfrastruktur delvis kunna återanvändas vid ett generationsskifte i samma område, då de har längre livslängder än vindkraftverket. Vid något längre tillståndstid finns således tid för att kunna nyttja det uppförda verket hela dess livscykel.

Grundtillståndet vann laga kraft 2012 och tillståndstiden är 35 år från lagakraftvunnet beslut, dvs. t.o.m. 2047. Såsom nämndes tidigare avslogs ansökan om koncession för parken i november 2019. Sammantaget bedömer Vattenfall att det är realistiskt att tro att en nätanslutning kommer att kunna ske om cirka fyra till

fem år efter det att ansökan har inlämnats, dvs. tidigast 2025–2026. Skulle inte den tillståndsgivna tiden förlängas så skulle parken endast kunna vara i drift i drygt 20 år vilken inte är ändamålsenligt ur ett hållbarhetsperspektiv.

Som anges ovan designas vindkraftturbiner vanligen för en livslängd mellan 25 år och 30 år. Skulle den tillståndsgivna tiden förlängas så skulle parken endast kunna vara i drift i drygt 20 år vilket inte är ändamålsenligt ur ett hållbarhetsperspektiv. Formuleringarna i villkor 17 ger tillståndsmyndigheten ett bemyndigande att utfärda förelägganden som omöjliggör eller stoppar verksamheten. Det är inte ett villkor av mindre betydelse.

Villkor 17 i grundtillståndet, första meningen, stadgar att verksamhetsutövaren genom ett kontrollprogram ska följa upp hur verksamheten påverkar fågellivet. Läser man miljöprövningsdelegationens motivering till beslutet framgår att särskilt fokus i kontrollprogrammet ska ligga på rovfåglar, detta framgår dock inte explicit av villkorsformuleringen.

I villkor 17, andra meningen, framgår: ”Om verksamheten visar sig ha negativ påverkan på hotade arter av rovfåglar eller andra hotade arter kan tillsynsmyndigheten förelägga bolaget om att vidta åtgärder för att kompensera för eller minska den eventuella negativa påverkan.” I grundtillståndet gavs även länsstyrelsen, genom delegationsbemyndigande, rätt att ”föreskriva om kompensation eller åtgärder för att minska den negativa påverkan på hotade fågelarter enligt villkor 17.”

Vattenfall anser att formuleringarna är problematiska av flera anledningar; dels för att tillsynsmyndigheten med stöd av bemyndigandet i princip skulle kunna utfärda förelägganden som omöjliggör eller stoppar verksamheten, dels för att villkoret och delegationen inte är proportionerlig i förhållandet till förekomsten av hotade rovfåglar och andra hotade fågelarter enligt fågelinventeringar och annat underlagsmaterial.

Det är endast villkor av mindre betydelse som kan delegeras till tillsynsmyndigheten. Det carte blanche som har givits till tillsynsmyndigheten att föreskriva om den kompensation eller åtgärd som tillsynsmyndigheten anser behövas för att minska den negativa påverkan på hotade fågelarter kan inte anses vara av mindre betydelse. Villkor ska vara rättssäkra och utformade så att det inte råder någon tvekan om vad som krävs av verksamhetsutövaren. Det ska gå att objektivt fastställa när en överträdelse har skett. Villkoren måste vara precist utformade, ändamålsenliga samt möjliga att följa upp och utöva tillsyn över. En verksamhetsutövare ska ha faktisk och rättslig möjlighet att följa ett villkor.

Vattenfall avser att följa upp hur verksamheten påverkar fågellivet i ett kontrollprogram med huvudfokus på rovfåglar. Såsom framgår av Vattenfalls yrkande i andra hand är bolaget öppen för att samråda med tillsynsmyndigheten om att vidta lämpliga åtgärder för att kompensera eller minska den eventuella negativa påverkan. Detta är något som Vattenfall skulle ha gjort oavsett om det var utskrivet i villkorstext eller inte.

Igångsättningstiden

Frågan om förlängd igångsättningstid avseende *grundtillståndet* avgjorde mark- och miljödomstolen den 16 december 2019 (mål M 2855-18). Domstolen ansåg i det målet att det framstod som mest rimligt att tolka det ursprungliga beslutet så att igångsättningstiden hade bestämts till fem år. Vattenfall anser att mark- och miljödomstolen kommit till en rimlig slutsats hur man bör hantera den icke-ändamålsenligt formulerade föreskriften i *grundtillståndet* och valt att inte överklaga domstolens dom i mål M 2855-18, även om Vattenfall anser att man också kan komma till samma slut som miljöprövningsdelegationen gjort i

Handläggningen av frågan om förlängd igångsättningstid avseende *grundtillståndet* kommer att återupptas vid Miljöprövningsdelegationen och Vattenfall *avser* att i första hand yrka förlängning av igångsättningstiden med maximal tid (tio år) enligt 24 kap. 2 § miljöbalken, dvs. t.o.m. den 21 november 2027 och i andra hand förlängning av igångsättningstiden med fem år.

Mark- och miljööverdomstolen avslog den 12 november 2019 Vattenfall Eldistribution AB:s ansökan om nätkoncession från Vargträsk vindkraftpark till en anslutningspunkt (mål nr M 1769-18). Vattenfall har som mål att lämna in en ny ansökan om koncession till Energimarknadsinspektionen under 2020 efter genomgången samrådsförfarande. Sammantaget bedömer Vattenfall att det är realistiskt att tro att en nätanslutning kommer att kunna ske om cirka fyra till fem år efter det att ansökan har inlämnats. Eftersom ett yrkande om grundtillståndets igångsättningstid behandlas i ett särskilt avskilt mål och den maximala igångsättningstiden för grundtillståndet senast kommer förfalla den 21 november 2027 väljer Vattenfall att frånfalla yrkandet om särskild igångsättningstid avseende ändringstillståndet.

Bemötande av motparternas överklaganden

Vilhelmina norra sameby

Samebyn anför att Miljöprövningsdelegationen inte föreskrivit några villkor om skadeförebyggande åtgärder. Vattenfall erinrar om att tillståndet förenats med villkor som reglerar anläggningsarbeten under tider då renar kan förväntas vistas i området på ett sätt som förebygger skada på rennäringen.

Vad avser påverkan på rennäringen av Stor-Rotliden vindkraftpark noterar Vattenfall att det inte finns stöd för att Stor-Rotliden vindkraftpark (som ligger helt nära det område som omfattas av tillståndet för Vargträsk vindkraftpark) medfört någon påtaglig påverkan på rennäringen varken i det kontrollprogram som genomförts enligt villkor i tillståndet för vindkraftparken eller i forskning av hur renar påverkas av vindkraft där renskötsel vid Stor-Rotliden studerats (Renar och vindkraft II - Vindkraft i drift och effekter på renar och renskötsel, Skarin et al, 2016). Av den sistnämnda rapporten framgår att effekterna på rennäringen varit betydligt tydligare ibland annat i det centralt belägna och mycket goda vinterbeteslandet på Gabrielsberget än kring Stor-Rotlidens vinterkraftpark som ligger i utkanten av ett huvudbetesområde.

Vapstens sameby

Den vindkraftpark tillståndet avser ligger mellan och inom någon kilometer från den befintliga vindkraftparken vid Stor-Rotliden och en vindkraftpark bestående av 34 vindkraftverk som för närvarande uppförs vid Fäbodberget. Det bedöms mycket svårt att utreda om någon påverkan sker på rennäringen av den högre höjden på vindkraftverken i Vargträsk eller hur stor den påverkan skulle vara.

Vattenfall noterar att det i det överklagade beslutet föreskrivs villkor om att omfattande anläggningsarbeten utan samebyarnas medgivande inte får utföras den 15 december – den 30 april. Samebyn motiverar inte varför ett strängare villkor än vad som är praxis skulle vara nödvändigt i det här fallet. Samebyn motiverar inte varför högre vindkraftverk medför behov av att anlägga en hage. Inte heller anges varför vindkraftparken i sig skulle medföra något sådant behov. Det framgår inte heller varför en så stor hage som beskrivs i skrivelsen (1.3) skulle vara motiverad. Vattenfall noterar att den hage som beskrivs är avsevärt mycket mer omfattande än vad som föreskrevs i villkor för Gabrielsbergets vindkraftpark (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 24 november 2017 i mål nr M 10882-16). Den vindkraftparken består av 40 vindkraftverk och är belägen i ett mycket viktigt betesområde som av Mark- och miljööverdomstolen jämställde med riksintresse vindkraft. Det nu aktuella tillståndet avser ökad höjd av 21 vindkraftverk i utkanten av ett betesområde. Det är uppenbart orimligt att föreskriva ett sådant villkor som samebyn yrkar.

Inte heller finns någon motivering för yrkandet att Vattenfall ska bekosta utfodring av renar (1.4) eller något underlag som förklarar behovet av upp till 18 000 ton pellets. Som jämförelse noterar Vattenfall att Mark- och miljööverdomstolen i villkor i tillståndet för Gabrielsbergets vindkraftpark föreskrev att bolagen skulle bekosta utfodring med maximalt motsvarande 75 ton pellets, 20 balar ensilage och 400 säckar renlav. Samebyns yrkande är såldes uppenbart ogrundat.

Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingfjället miljöskyddsförening och MJ

Valet av plats för verksamheten har ifrågasatts och det görs gällande att läget är så pass olägligt att tillståndet ska återkallas. Tillåtligheten för den aktuella vindkraftsanläggningen har redan rättskraftigt avgjorts genom lagakraftvunnet grundtillstånd. Det som nu är aktuellt för mark- och miljödomstolen att pröva är huruvida en höjdändring från 175 m till 230 m totalhöjd kan tillåtas.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolens bedömning

Vad som är föremål för prövning i det här målet är MPD:s beslut den 7 september 2018 om att tillåta en totalhöjd om högst 230 meter på vindkraftverken i Vargträsk, dvs. ändringstillståndet. Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingfjällets miljöskyddsförening och MJ har bl.a. yrkat att bolagets grundtillstånd ska undanröjas och återkallas. Det kan i det sammanhanget nämnas att grundtillståndet har vunnit laga kraft och att det varken kan undanröjas eller återkallas inom ramen för denna prövning. Yrkandena i den delen ska därför avvisas. Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingfjällets miljöskyddsförening och MJ har dessutom yrkat att mark- och miljödomstolen ska undanröja tillstånden för helt andra vindkraftparker än vad som var föremål för prövning i det överklagade beslutet. De har följaktligen begärt att tillstånden för Fäbodberget, Blakliden, Norrbäck, Hornmyr, Fjällberg och Vinliden ska undanröjas. De har dessutom yrkat att ärendet ska överlämnas till polis och åklagare för prövning i allmän domstol och att mark- och miljödomstolen dömer PK och Vattenfall till skyldighet att avbryta experimentet Stor-Rotliden. Även dessa yrkanden faller utanför de frågor som är föremål för prövning i det här målet och ska därför avvisas.

Vad Föreningen svenskt landskapsskydd, Stöttingfjället miljöskyddsförening och MJ har anfört om jäv på grund av att en tjänsteman på domstolen tidigare har deltagit i beslut rörande vindkraftverken bör lämnas utan avseende.

I enlighet med mark-och miljödomstolens dom den 16 december 2019 i mål 2855–18 bör föreskriften i grundtillståndet gällande igångsättningstid tolkas så att verksamheten ska vara igångsatt fem år efter det att tillståndsbeslutet vunnit laga kraft. Igångsättningstiden löpte således ut den 21 november 2017.

Bolaget har, i rätt tid, ansökt om förlängning av igångsättningstiden hos MPD som för närvarande handlägger ansökan. Det innebär att det, såväl nu som när MPD beviljade det aktuella ändringstillståndet den 7 september 2018, föreligger en osäkerhet om det fortfarande finns ett giltigt grundtillstånd för bolagets verksamhet. Ett giltigt grundtillstånd är en förutsättning för att ett ändringstillstånd ska kunna beviljas. Domstolen kan mot den bakgrunden inte avgöra målet i sak avseende den ökade totalhöjden. Det ligger därför närmast till hands att visa målet åter till MPD så att besluten kan prövas i rätt ordning genom att först pröva förutsättningarna för förlängning av igångsättningstiden innan prövningen om en ökad totalhöjd tar vid.

Mark- och miljödomstolen inser att en återförvisning av målet kommer att medföra olägenheter och kostnader för parterna. Ett förfarande där målet inte återförvisas skulle emellertid beröva parterna möjligheten till en överprövning av målet i en instans, vilket är oförenligt med instansordningens princip. Beslutet ska därför undanröjas och målet visas åter till MPD för fortsatt handläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 11 maj 2020.

Magnus Bygdemark

Lena Nilsson

I domstolens avgörande har rådmannen Magnus Bygdemark, ordförande, och tekniska rådet Lena Nilsson deltagit. Föredragande har varit tingsnotarien Nils Widebeck.